

Őzlábgomba

Szerette. Már a neve dallamossága is melegséggel töltötte el a szívét. Az őzekkel pedig mindig jóban volt, s nem a szükség miatt. Nem volt egymásra szükségük. Voltak. Benne ez hatalmas tiszteletet, csodálatot váltott ki, de érzékenységet is. Észrevette őket, ha a közelében voltak. Még az autópályán száguldva is, még a vonat ablakából is. Az erdőben pedig kellő tiszteletet adtak egymásnak. Egyiküknél sem volt fegyver, de mindketten tisztában voltak képességeikkel. Így mindig megvolt a „két” lépés távolság. Az őz lábának sudársága, látzólagos törékenysége adhatta az embernek a név ötletét, aki mindig, mindent elnevez, mert úgy gondolja: ha megnevezem, már az enyém is. Ő nem így gondolta. Ritkán nevezte meg.

A gomba sok tízezer éve volt már őshonos a földnek ebben a kis zugában. A patak már akkor is ott kanyargott a keleti Bakony mészkősziklái között, és az oldalokban a sziklát vastagon beborította az agyagos-homokos lösztalaj. Akkortájt még lenyúltak ide a Bakony tölgyesei, de később visszahúzódtak, mert az embernek egyre több kukoricára, búzára és cirokra volt szüksége. Aztán, talán kétszáz éve is már, egyensúly állt be, mert a vadak szerették az észak-déli irányú völgyeket a kereszt irányú sziklás horhosokkal, a földművelő ember pedig nem tudott velük mit kezdeni. Így aztán vadászterületnek használta. A kopár meszes oldalakat benőtte a virágos kőrös, a mohos tölgy, a löszös dombhákat pedig az akác. A vadászember elkerülte a szélvédett, napsütötte erdő belsejét, melyben csak zavarta volna az elejtendő vadakat. A szélére építette föl vadleseit. Vaddisznók, muflonok és szarvasok vágta át néha-néha az akácson, ami túl világos volt a rejtőzködéshez, talaja pedig túl szegény a táplálékszerzéshez. Az őzlábgomba viszont jól érezte itt magát.

Azon a kora őszi délelőttön véletlenül tévedt az akácosba. Szerette az erdőt, benne az állatokat, a fákat és a gombákat is. Úgy volt velük is, mint az őzekkel. Nem volt rájuk szorulva, így teljesen szabadon szerethette őket. Szerencsés volt. Étele, itala megvolt. Gázkazán fűtötte télen a radiátorokat, és a természet gombákkal is beírta, amit néha felesége vett a

piacon. Az erdő csendes volt. A szarvasok már elhallgattak, a disznók visszahúzódtak a horhosokba, és ő céltalanul lődörgött a bágyadt, őszi melegben. Kereste a farönköt, amire leülve elfogyaszthatta az otthonról hozott reggelijét. Bágyadt volt ő is. Korán kelt, hogy a szarvasbögés hajnali, utolsó foszlányai már kinn találják. A vadföld még zúzmarás volt, de ahogy a nap egyre magasabba emelkedett, úgy melegedett az erdő is. Már négy órája járta, hallgatta az erdőt. Elfáradt. Az akácosba érve megtorpant. Az erdő alján ezerszám álltak a gombák. Némelyik térdmagasságú. Óvatosan beljebb ment, majd leült közéjük egy rönkre. Hátát nekivetette az akácnak. Oldaltáskáját kinyitotta, kivette belőle az almát, a sajtos kenyeret és jóízűen nekilátott. Szemét azonban nem tudta levenni a gombaerdőről. Ahogy fogyott a szendvics, úgy kanyargott elő egyre több gondolata, de a bágyasztó meleg remegésben szépen, egymás után felszívódtak. Arra még emlékezett, hogy eltette a zacskót a szalvétával és a zsebcsészt is összecsuksa, de aztán valamiféle szürke, émelyítően édes köd kezdett beszivárogni a rét felől, amittől a gombák megelevenedtek és táncolni kezdtek.

– Mit ünnepeltek? – kérdezte az egyik nagy kalapút.

– Hogy élünk! – válaszolta az netvetve és megigazította a kalapját, mert egy hirtelen fordulatnál megbilblent.

– Éltek, éltek – mondta szigorú tekintettel –, de meddig?

– Amíg élünk, addig ünnepelünk, gyere, táncolj velünk, már te sem élsz sokáig – mondta a gomba, és kikerült egy csigát, pedig az már biztos volt a dolgában. – Látod, már nem táncolhatok sokáig, ez a csiga lesz a halálom.

Odébb lökte a csigát egy bottal, és az gyorsan visszabújt a házába.

– Miért bántod? – kérdezte a gomba. – Az a dolga, hogy megegyen. Belőlem él, mint ahogy te is, ha megfőzöl pörköltnek, vagy ahogy szoktad, kirántasz, sült krumplival és tartármártással falsz fel. Itt a napon minden a másiktól él.

– Ehetne mást is, mért pont téged enne meg – kötözködött, mert megszerette a gombát. – Udvariatlanság is tőle, amikor látja, hogy beszélgetünk.

– Az neki semmi, nem is érti és értelmetlenség is. Beszélgetni csak az emberek szoktak, mert nem értenek semmit, és azt gondolják, ami a fejükben van, az a valóság – mondta a gomba, és egy kicsit megállt, mert a napot eltakarta egy felhő.

– Az ember tudja a legtöbbet a világról – mondta büszkén, és kicsit ki is húzta magát. – Mi lenne veletek, ha nem lennének emberek? Az egész föld csak céltalanul forogna évmilliókon át anélkül, hogy bármi előrehaladás történe.

– Nem tudom mi lenne, de azt tudom, mert mesélték a többiek, hogy még nem volt itt ember, amikor ideköltöztünk, és a szelek azt mesélik, hogy már nem sokáig lesz ember, de mi még akkor is itt leszünk. Nem tudom, mit jelent az előrehaladás – mondta a gomba, s mivel a nap ismét kisütött, táncra perdült. – Gyere, táncoljunk inkább, az többet ér minden beszédnél.

– Hogy mondhatasz ilyet, hogy itt voltatok és itt is lesztek. Ha nem lőköm odébb a csigát az előbb, már félig fel is falt volna. Hol lennél akkor?

A gomba nem válaszolt, mert most már többen összekapaszkodtak, és az akácok között körbe-körbe, kígyóvonalban keringöztek. Elmerült a gondolataiban, mert szíven találta, amit a gomba mondott a szelek üzenetéről. Lehetetlennek tűnt. Aztán, ahogy egyre jobban belegondolt a legutóbbi idők politikai, gazdasági híreibe, az ökológusok figyelmeztetéseibe, az asztrológusok és vallások előrejelzéseibe, már nem is tűnt olyan lehetetlennek.

– Azért ne legyél ilyen letört miattam. Nézd, süt a nap, és ha estére meg is esz a csiga, már elvégeztem, amiért ide küldtek lentről. Már semmi értelme itt maradnom. A legtöbb, amit tehetek, hogy átadom magam a csigának – szólt rá vidáman a gomba. – Én, az élet úgysem leszek a tápláléka.

A csiga közben ismét kibújt a házából, és lassan, megfontoltan, de egyenletes tempóval csúszott a gomba felé.

– Nem értem – mondta az ember. – Ki küldött ide? Mit végeztél el? Hogy nem leszel a tápláléka, ha megesz? Össze-vissza beszélsz!

– Igen, mi gombák nehezen beszélünk a ti nyelveteken, és még nehezebben tudunk mesélni olyan dolgokról, melyekről ti semmit sem tudtok,

pedig az orrotok előtt vannak. Ha akarod, mesélek valamit, amíg a csiga ide nem ér – mondta a gomba, és szorosan mellé húzódott, a tönk túlsó oldalára. Lemezeit még szélesebbre tárta, és az enyhe, meleg fuvallat kis, világos porfelhőt fújt ki belőle. A csigát azonban semmi sem zavarta, mert mindent tudott a gombáról, és lassú fordulattal ismét irányt vett felé.

– Mesélj – mondta, pedig elképzelése sem volt arról, mi újat tud mondani neki egy gomba.

– Az gondolod, hogy amit láatsz, az egy gomba. Ez az első tévedésed. A mi életünk nem a napfényen zajlik. Az igazi életünk a levelek alatt, a földben, sötétségben folyik. Formánk is egész más, életünk is, növekedésünk és szaporodásunk is. Behálózunk mindent, ott vagyunk a föld szinte egész felületén. Ahol látszólag nincs semmilyen élet, ott is otthon vagyunk, csak alszunk, mélyen a jégrétegben, vagy a sivatag homokjában. Az a kis, szinte láthatatlan porfelhő, amit a szellő az előbb kisöpört belőlem, a gyerekeim millióit bocsátotta útnak a szelek szárnyán, hogy mindenhová eljussanak, ahol élhetnek. Nagy részük elpusztul, mert bár nagyon kicsik, így is sok mindenki táplálkozik belőlük. Amelyik jó talajra lel, az növekedni kezd és behálózza azt a területet, ami a rendelkezésére áll. Ha kedvezőtlenek a feltételek, időről időre visszahúzódnak és vár. Akár ezer évig is. Ha viszont ilyen jó helyre kerül, mint ez itt, ahol fény, nedvesség, táplálék van bőven, és még szeptemberben is ilyen meleg a nap, akkor örömeiben a sok kis földalatti fonál „virágba borul”, és létre hoz engem és a társaimat, akiket itt körülöttem láatsz. Ennek az öröme az eredménye aztán a sok millió és milliárd spóra, amit gondtalanul a szelek szárnyára bízunk. Gondtalanul, mert ismerjük a sorsukat, és semmi sem köt már hozzájuk. Érzelmünk csak a talajhoz kötnek minket, mert ott van minden, ami életet. Táncolni itt fenn nem azért táncolunk, mert boldogok vagyunk, hanem mert ez a dolgunk, ez kell a spóráknak. Az igazi táncunk a föld alatt folyik. Ha látnád! Ott vagyunk igazán boldogok.

A másik tévedésed szintén a szemmeddel kapcsolatos. Azt gondolod, ha megesz a csiga, akkor meghalok. Vége, ennyi. Pedig mennyire tévedsz. Ami él, az sohasem hal meg. Te sem. Csak a forma változik. Ez a nagy kalap és szár táplálja a csigát, téged, és táplál engem is, a föld alatti gombát. Tudod, hogy örülnek nekem, amikor vissza-

megyek? Semmi sem vész el, csak átalakul. Az egész lényege az, hogy ne tartsd meg, hanem ha elvégezted, amiért küldtek, akkor oszd szét magadat. Már vannak utódaid? Rendben, akkor szórd szét magad. Ha nincsenek, az sem baj. Majd lesznek más formában. Ez az élet lényege. Akkor hol itt a gond? Szerintem te is jöttél valahonnan, mert táncolni akartál a napon. Csak azt nem tudod, honnan jöttél és miért. Pedig nem küldhettek ide másért, mint engem: táncolni, teremni, szétszórni, aztán visszamenni.

A bottal kicsit rákoppintott a csiga házára, mert már nagyon közel került a gombához. A csiga visszahúzta a csápjait, de mivel a zaklatás nem folytatódott, szép lassan ismét neki-bátorodott.

– Ne bánts, már nincs sok mondanivalóm, meg a spóráim is elfogytak. Hadd jöjjön a kaszás, ahogy ti mondanátok – szolt a gomba, és leeresztette kalapja széleit.

– Tudod – kezdett bele bizonytalanul, mert nem tudta hallja-e még a gomba –, mi emberek nem ilyenek vagyunk. Nekünk csak egy életünk van, és az itt folyik a napon. Rajtunk sokkal nagyobb a felelősség is, mert eszünk van, és így aggódni tudunk a saját sorsunk, a ti sorsotok és az egész világ sorsa miatt is. Szívünkben ott a lelkiismeret, ami nem hagyja, hogy a dolgok mellett olyan közömbösen elmenjünk, ahogy te az előbb elmesélted. Ezért aztán nem tudunk olyan gondtalanul táncolni, mint ti a föld alatt és a föld felett. Aggódunk kell, mert meghalunk.

– Nem tudom, miért van ez így nálatok – mondta a gomba bágyadt hangon, mert közben a csiga elérte a törzsét és rágni kezdte. – Sehol máshol nem találkoztam ezzel a gondolattal. A gondban levés és az aggodás amit mi nem ismerünk – csak akkor lehet életképes valami, ha segít másokon, azaz segít fenntartani az életet. Máskülönben csak a félelem egy fajtája, és nem segít, hanem ront a dolgokon. Képzeld el, mi lenne, ha én most aggódnék a csiga miatt. Csak annyi történnék, hogy hamarabb fás lenne a száram, és egy kis keserű ízt is kapna. A csiga valószínűleg elmenne egy másik társamhoz, vagy ha az is keserű lenne, találna magának más élelmet, vagy éhen halna. A végeredmény azonban ugyanaz lenne. Az élet önmagáért van, nem értünk, formáért. Az aggodás és a félelem nem segítség az életnek, hanem éppen meggátol az élet élésében. A lelkiismeret pedig szintén csak addig jó, amíg nincs ben-

ne érzem. Mit segítene rajtam vagy a világon, ha utálnám vagy szeretném a csigát, vagy a vaddisznót. Ugyanúgy megenne vagy felrúgna, csak én szenvednék tőle, mert mást vártam. Vagy ha lelkiismeret-furdalásom lenne a spóráim miatt, mert nem mind a tizenötmillió talált megfelelő talajra. Nem ültethetem be őket egyenként! Nem ez a dolgom. A dolgom...

Nem tudta befejezni. A csiga jól dolgozott. A gomba halk nyekkenéssel derékba tört. Kalapja is leesett. A többi gomba gondtalanul tovább táncolt a napfényben, mintha semmi sem történt volna.

Iszonyú és embertelen ez a közömbösség – gondolta magában, és dühösen fel akart állni, hogy lekaszabolja a sok önző fejet, amikor valamire hirtelen felébredt.

A bika ott állt az erdő szélén. A vézértehén gyanakodva nézett be az erdőbe, feléje, de jó volt a szél, és ő nem mozdult. A többi tehén körülöttük legelte a friss őszi fűvet. A bika ismét elbődült. Messze letről, a patak felől érkezett a hosszan elhúzott, majd szaggatott hörgésbe olvadó válasz.

Megvárta, míg a csapat elvonul. Lassan szedelődzködni kezdett. Mellette egy nagy kalapú özlábgombán jókora éti csiga lakmározott. Eszébe jutott az álma. Elgondolkozott. Az erdő szélén majdnem hasra esett egy lián szárában.

Még csak két óra. Négy előtt nem kezdenek mozogni az állatok. Maradjon? Otthon az unokája várja az angollal és a matekkal. Felesége sincs egészen rendben. Mit csináljon? Gondolkozzon a gombán? De hiszen azt álmodta! A nap még magasan állt. Megállt egy percre, és visszanezett a tisztásról az erdőszélre. Egy gerle akkor húzott el felette, és sűrűsödő szárnycsapásokkal fékezett az akác ágai előtt. Egy szempillantásig tartott. A karvaj az akácról rontott rá, pont szemből. Tollfelhőben viaskodva estek le a földre, majd néhány pillanat múlva a karvaly már repült is vele be az erdőbe.

Mit is mondott a csiga: Minek a lelkiismeret-furdalás? Mit tudott volna tenni? A karvaly az karvaly, a gerle pedig gerle. Az ember pedig ember. Most kezdje megnyugtanni a lelkiismeretét az unokája vagy az asszony miatt? Minek! Csak átverés lenne az egész a saját érdekében. Maradni akar, és marad is. Azért jött, hogy meghallgassa a bikákat. Közöttük üljön, és hallja meséjüket. Hátha egyszer megérti, mit is jelent embernek lenni.

Farkas István